

บทคัดย่อ

เผ่ากะเลิง มีประวัติความเป็นมาบนผืนแผ่นดินไทยอันยาวนาน มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยการสวมใส่เสื้อผ้าทอมือจากฝ้าย ย้อมสีด้วยวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น สีจากดินคราม เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนามาใช้เปลือกไม้ที่ให้สีต่าง ๆ ในอดีตชาวบ้านมีการปลูกฝ้าย และเก็บฝ้ายมาปั่นเป็นด้าย เพื่อการทอผ้าใช้เอง รวมถึงการออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก็ตัดเย็บด้วยฝีมือทั้งสิ้น

เครื่องแต่งกายที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่ากะเลิง คือ ผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อม่อฮ่อมผ้าฝ้ายย้อมคราม ทั้งสีดำ สีกรมท่า โดยเสื้อม่อฮ่อมจะมีลักษณะด้านบนมีกระเป๋านึ่งหนึ่งแห่ง ด้านล่างซ้ายและขวาด้านละหนึ่งแห่ง ผู้ชายสูงอายุจะนุ่งโสร่งคาหมากรุก สวมเสื้อม่อฮ่อมเช่นเดียวกัน

สำหรับผู้หญิงของเผ่าจะแต่งกายสวมเสื้อแขนทรงกระบอก (แขนจ้ำ) สี เน้นสีขาวหรือดำไม่มีลาย คอกลม นุ่งผ้าถุงมัดหมี่คอพื้นลายต่าง ๆ สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้หญิงในวัยรุ่นและวัยสาวจะมีลวดลายและสีสันตามความชอบซึ่งเสื้อผ้าที่ย้อมจากสีธรรมชาติมีจุดเด่นคือ ไม่มีอันตรายต่อร่างกาย เนื่องจากไม่มีสารเคมีเจือปน

เครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งหญิงและชายของเผ่ากะเลิง จะใช้แต่งในงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ งานบุญตามประเพณีของหมู่บ้าน งานแต่งงาน งานทำบุญตักบาตรในเทศกาล งานต้อนรับผู้ใหญ่ในบ้านเมือง และ ฯลฯ

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนเผ่าเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่ในอดีตทุกครัวเรือนจะปลูกฝ้าย เก็บฝ้าย ปั่นด้าย ทอผ้าใช้เองหลังจากว่างเว้นการไถนา เกษข้าว แต่ทุกวันนี้ภาพเหล่านั้นแทบไม่หลงเหลืออยู่เลย กลุ่มฯ ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหา และต้องการมีส่วนร่วมแก้ไข จรรโลงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่า ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาประสานกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีอยู่

วิถีชีวิตของชาวเผ่ากะเลิงที่ตำบลรามราช เริ่มเปลี่ยนแปลงเนื่องจากอิทธิพลของความเจริญด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายที่เกิดจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถูกกลืนหาย ขาดการสืบสานอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการปลูกฝ้ายหรือหาพันธุ์พืชพันธุ์ไม้ที่ให้สีมาปลูกทดแทนจนสูญหายไปเกือบหมดสิ้น ส่วนผู้ที่ยังคงรักษาภูมิปัญญาคนรุ่นปู่ย่าตายายเอาไว้จำเป็นต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอกที่มีราคาแพง ผู้คนในชุมชนหันไปนิยมใช้สีสีย้อมสำเร็จรูปมากขึ้นจนแทบไม่รู้จักสีของผ้าของชนเผ่าที่มีมาแต่อดีต

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้เห็นว่าหากไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านทอผ้า การย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติเอาไว้ ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยมให้รู้สึภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชนเผ่า จะทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่ากะเลิงต้องสูญหายไป นอกจากนี้ยังเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนด้านการสร้างรายได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นแหล่งที่มาของวัตถุดิบธรรมชาติสำหรับการใช้ในการย้อมสีและผ้าทอพื้นบ้านด้วย

การที่ได้ตระหนักและสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของท้องถิ่น ถือเป็นจุดเริ่มจุดหนึ่งที่จะทำให้สังคม วัฒนธรรมชนเผ่าที่ใกล้จะล่มสลายกลับคืนมาดังเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความร่วมมือกันเพื่อ

สืบค้น รื้อฟื้นภูมิปัญญา อาทิ ลายผ้าดั้งเดิม การย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติ นับเป็นการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้
อนุชนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญและตระหนักในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังเป็นการสานสายใย
ความรักท้องถิ่นร่วมกัน โดยมีผ้าที่เป็นเสมือนแม่เหล็กสำคัญเป็นตัวยึดประสาน ซึ่งน่าจะเป็นทางออกที่
เหมาะสม เพราะผ้าพื้นบ้านนี้มีมาช้านาน รุ่นปู่ย่าตายาย ผ่านการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน สมควรที่ผ้า
พื้นบ้านที่มีพี่น้องร่วมชนเผ่าช่วยกันถักทออยู่กับชนเผ่ากะเลิง ตลอดไป

จากเหตุผลข้างต้นจึงน่าที่จะมีการสืบค้น รื้อฟื้น เพื่อก่อให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์โดยชาวชุมชน
ในรุ่นปัจจุบัน ที่จะดึงและจุดริ้วเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายไปกลับคืนมา ให้มีเสน่ห์คู่กับชนเผ่าไป
ตราบนานเท่านาน